RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Andra Kammaren. N:o 3.

Onsdagen den 21 Januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Upplästes och lades till handlingarne ett så lydande protokoll:

Protokoll vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att jemte Herr Talmannen tillsätta Kammarens kanslitjenstemän och vaktbetjening, hållet den 19 Januari 1880.

Sedan först blifvit bestämdt att samma antal notarier och kanslister, som vid föregående riksdag varit hos Kammaren anställdt, skulle vid denna riksdag antagas, blefvo, med ledning af de ingifna ansökningarne och den kännedom Herrar kommiterade egde om de sökande, antagne till

Notarier:

e. o. Kanlisten C. M. Sandström,
Juris Kandidaten C. F. Amnell,
vice Häradshöfdingen C. O. Erickson,
» » R. Thorell,
Revisorn A. Kinberg,
Statistikern S. Severin,
vice Häradshöfdingen C. G. Edman,
e. o. Hofrättsnotarien J. Stenfelt,
Amanuensen R. C. T. Pålman,
vice Häradshöfdingen C. A. Norin,
e. o. Kanslisten P. E. Stenfelt,
vice Häradshöfdingen F. A. Liljesköld,
» » C. Folcker,
» » A. E. J. Johansson,
» » E. Löwenhjelm,
» » A. H. Grape,
» » Th. Naumann,
» » O. Rooth,

e. o. Kanslisten Å. A. Hermansson,
e. o. Hofrättsnotarien E. Martin, och
e. o. Kammarskrifvaren E. V. Söderstedt.

Derefter utsågos:

till *Förste Kanslist:*

Notarien Thor Zellinger,

till *Registrator:*

Postkontrollören F. Amnér, samt

till *Kanslister:*

e. o. Kanslisten C. W. Malm,
e. o. Kammarskrifvaren C. G. V. Boije af Gennäs,
Revisorn A. Herlitz,
Kanslisten N. H. Håkansson,
e. o. Kontorsskrifvaren C. Burman och
Filosofie Kandidaten Axel Norin.

Det skulle här antecknas att Zellinger, Amnér och Malm på särskild anmodan den 15 dennes inträdt i tjenstgöring hos Kammaren.

Vaktmästare hade till ett antal af tolf vid föregående riksdagar varit hos Kammaren anställde.

Samma antal ansågs böra bibehållas vid denna riksdag: och blefvo till vaktmästare nu antagne: G. Malmberg, A. Lithander, A. G. Lind, J. E. Beyer, L. G. Larsson, A. P. Eriksson C. G. Fastin, C. E. Thour, A. H. Hjelm, A. W. Nilsson, C. A. Molin och C. G. Jacobson.

Af desse anställdes Malmberg som förste vaktmästare och hade samtlige börjat tjenstgöra hos Kammaren den 15 i denna månad.

Som ofvan

H. A. Kolmodin.

§ 2.

Her *P. Engman* hade låtit ingifva ett sjukbetyg af följande lydelse, som nu upplästes:

Att ledamoten af Andra Kammaren, Herr Per Engman, som lider af (Parotitis) inflammation i örspottkörteln, tillsvidare är oförmögen att lemna sina rum, intygas af Stockholm den 20 Januari 1880.

J. Rudberg.

Legit. läkare.

§ 3.

Anställdes, enligt derom förut fattadt beslut, val af ledamöter och suppleanter i de ständiga Utskotten.

Dervid utsågos till

Ledamöter i Konstitutions-Utskottet:

Herr	*Per Engman*	med	178	röster
»	*Jonas Andersson* i Häckenäs	»	116	»
»	*Anders Bäckström*	»	116	»
»	*Samuel Johnson*	»	116	»
»	*Lasse Jönsson*	»	116	»
»	Friherre *Johan Nordenfalk*	»	116	»
»	*Svante Fredrik Norén*	»	116	»
»	*Anders Peter Danielsson*	»	115	»
»	*Carl Johan Svensén*	»	115	» och
»	*Fredrik Theodor Borg*	»	113	»

Ledamöter i Stats-Utskottet:

Herr	*Liss Olof Larsson*	med	182	röster
»	*Carl Ifvarsson*	»	181	»
»	*Emil Key*	»	180	»
»	*Ola Bosson Olsson*	»	119	»
»	*Carl Anders Larsson*	»	115	»
»	*Nils Petersson*	»	115	»
»	*Hans Andersson*	»	114	»
»	*Sven Andreasson*	»	114	»
»	*Sven Nilsson*	»	114	»
»	*Jan Andersson* i Jönvik	»	113	»
»	*Ola Andersson* i Burlöf	»	113	» och
»	*Johan Erik Johansson*	»	113	»

Ledamöter i Bevillnings-Utskottet:

Herr	*Carl Aron Jönsson*	med	180	röster
»	*Anders Andersson* i Intagan	»	179	»
»	Friherre *Alfred Herman Fock*	»	174	»
»	vice Talmannen *Olof Wijk*	»	173	»
»	*Pehr Eriksson*	»	131	»
»	*Johan Fredrik Fredricson*	»	121	»
»	*Jöran Reinhold Sääf*	»	120	»
»	*Sven Adolf Hedlund*	»	119	»
»	*Erik Gustaf Boström*	»	118	» och
»	*Niklas Fosser*	»	116	»

Ledamöter i Banko-Utskottet:

Herr	*Ivar Lyttkens*	med	166	röster
»	*Ola Månsson*	»	126	»
»	*Gustaf Jonsson*	»	125	»
»	*Carl Isac Bengtsson*	»	124	»

Herr	*Johan Niklas Biesert*	med 124	röster	
»	*Gunnar Eriksson*	» 124	»	
»	*Lars Ersson*	» 124	»	och
»	*Åke Andersson*	» 120	»	

Ledamöter i Lag-Utskottet:

Herr	*Eskilander Thomasson*	med 153	röster	
»	*Ludvig Torpadie*	» 153	»	
»	*Henrik Adolf Widmark*	» 153	»	
»	*Anders Persson*	» 152	»	
»	*Carl Gustaf Hammarskjöld*	» 109	»	
»	*Johannes Jonson*	» 107	»	
»	*Magnus Jonsson*	» 107	»	och
»	*Josef Smedberg*	» 107	»	

Suppleanter i Konstitutions-Utskottet:

Herr	*Carl Gustaf Otterborg*	med 96	röster	
»	*Sven Andersson*	» 95	»	
»	*Christen Assarsson*	» 95	»	
»	*Anders Svensson* i Lösen	» 94	»	
»	*Nils Johan Boström*	» 93	»	
»	*August Börjeson*	» 93	»	
»	*Erik Westin*	» 93	»	
»	*Anders August Andersson*	» 92	»	
»	*Arvid Jönsson*	» 92	»	och
»	*Johan Fredrik Carlsson*	» 92	»	

Suppleanter i Stats-Utskottet:

Herr	Grefve *Alfred Piper*	med 86	röster	
»	*Olof Jonsson*	» 78	»	
»	*Carl Magni*	» 72	»	
»	*Per Anton Hellgrén*	» 70	»	
»	*Jonas Jonasson* i Gullaboås	» 67	»	
»	*Anders Andersson* i Smedbyn	» 67	»	
»	*Nils Nilsson* i Stäfvie	» 66	»	
»	*Per Nilsson*	» 65	»	
»	*Carl Julius Ödman*	» 65	»	
»	*August Peterson*	» 64	»	
»	*Sven Magnusson*	» 63	»	och
»	*Axel Wilhelm Wigardt*	» 63	»	

Suppleanter i Bevillnings-Utskottet:

Herr	*Lars Peter Andersson*	med 94	röster	
»	*Pehr Larsson*	» 90	»	
»	*Henrik Halldin*	» 90	»	

Herr	*Pehr Hübinette*	med 89 röster	
»	*Nils Nilsson* i Espinge	» 88 »	
»	*Per Westman*	» 88 »	
»	*Anders Svenson* i Edum	» 87 »	
»	*Pehr Pehrsson*	» 87 »	
»	*Jonas Peter Nilsson*	» 87 »	och
»	*Isaac Asklöf*	» 86 »	

Suppleanter i Banko-Utskottet:

Herr	*John Örvall*	med 66 röster	
»	*Anders Bengtsson*	» 66 »	
»	*Olof Andersson* i Lyckorna	» 65 »	
»	*Jan Gustaf Jansson*	» 63 »	
»	*Jakob Magnus Svensson*	» 62 »	
»	*Lars Johan Larsson*	» 62 »	
»	*Hans Johnsson*	» 61 »	och
»	*Carl Mejerqvist*	» 61 »	

Suppleanter i Lag-Utskottet:

Herr	*Bälter Sven Ersson*	med 65 röster	
»	*Jonas Jonasson* i Rasslebygd	» 64 »	
»	*Lars Börjesson*	» 63 »	
»	*Adolf Fredrik Petersson*	» 63 »	
»	*Carl Albert Giöbel*	» 61 »	
»	*August Wilhelm Westerdal*	» 61 »	
»	*Gustaf Carlsson*	» 61 »	och
»	*Sven Håkansson*	» 61 »	

Mellan de ledamöter, hvilka till suppleantplatser erhållit enahanda antal röster, anställdes lottningar för bestämmande af den ordning, hvari samma ledamöter borde såsom suppleanter ingå; och utföllo dessa lottningar med den ordningsföljd härofvan angifvits.

§ 4.

Grefve *C. M. Björnstjerna* anmälde följande motioner, nemligen:

N:o 1, angående underdånig skrifvelse med begäran om träffande af sådan öfverenskommelse med de båda öfriga skandinaviska rikena, att nu gällande myntkonvention må omfatta femkronestycken i guld; och

N:o 2, angående underdånig framställning hos Kongl. Maj:t om utarbetande och framläggande för nästa Riksdag af förslag till tullförening mellan Sverige och Norge.

Dessa motioner bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes Justitie-ombudsmannens vid innevarande riksmöte afgifna embetsberättelse samt Tryckfrihetskomiténs berättelse.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^3/_4$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Fredagen den 23 Januari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 i denna månad.

§ 2.

Följande motioner anmäldes, nemligen af:

Herr *L. Torpadie*, N:o 3, angående ändring af 22 kap. 3 § Ärfdabalken samt 4 kap. 8 § Jordabalken;

Herr *G. Nordenskjöld*, N:o 4, om underdånig skrifvelse angående beredande af beklädnadsslitningsersättning åt de rustande vid indelta kavalleriet vid vissa kommenderingar;

Herr *N. J. Boström*, N:o 5, med förslag till ändring af 61 § i gällande Bevillningsstadga;

Herr *C. E. Casparsson*, N:o 6, angående beredande af löneförbättring åt biträdande lärare och lärarinna vid folkskola;

Herr *Anders Bengtsson:*

N:o 7, angående förändring i grunderna för utöfning af rösträtt vid prestval; och

N:o 8, med förslag till förändrade bestämmelser angående skyl-

dighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse;

Herr *C. G. Otterborg:*

N:o 9, om ändring af 5 § i Kongl. Förordningen om landsting den 21 Mars 1862; och

N:o 10, om ändring och tillägg i 17 § af Kongl. Förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871;

Herr *A. W. Wigardt:*

N:o 11, med förslag till ändring i gällande stadganden om skyldighet att deltaga i kostnaden för byggande och underhåll af tingshus och häradsfängelse; och

N:o 12, om beviljande af anslag till fullbordande af jernväg mellan Halmstad och Nässjö; samt

Herr *E. G. Burman*, N:o 13, angående ändring af 7 § 2 mom. i gällande Bevillningsförordning.

Alla dessa motioner bordlades.

§ 3.

Herr *Anders August Andersson* erhöll, på derom anmäld begäran, ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med denna dag i anledning af inträffadt sjukdomsfall inom hans familj.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^1/_4$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.

Lördagen den 24 Januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2.

Herr Statsrådet m. m. N. H. Vult von Steyern aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o) med förslag till vexellag samt till förordning om nya vexellagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall;

2:o) med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, med flera dermed sammanhängande förordningar;

3:o) angående lag om allmänna värnpligten;

4:o) om antagande af en lag angående flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid;

5:o) angående pension å allmänna indragningsstaten för regementsläkaren vid Nerikes regemente m. m. Doktor Magnus Lagerlöf;

6:o) angående beviljande åt Wessman—Barkens jernvägsaktiebolag af 3 års anstånd med föreskrifna kapitalafbetalningar å de bolaget förunnade låneunderstöd från Riksgäldskontoret; och

7:o) i fråga om förändringar dels i taxeringen af guld- och silfverförsändelser, som genom postverket befordras, dels ock i postverkets ansvarsskyldighet för oassurerade paket;

äfvensom Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse angående förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt § 46 af Riksdagsordningen, tillkommer en ledamot af Statsrådet.

Herr Talmannen mottog berörda Kongl. propositioner och skrifvelse under förklarande, att Kammaren skulle åt desamma egna grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Herr Talmannen tillkännagaf att, enligt ingifven dödsattest, en af Andra Kammarens ledamöter, riksdagsmannen för Ramsele och Sol-

lefteå tingslag af Vester-Norrlands län, handlanden *Per Engman* denna dag kl. 1 f. m. aflidit.

Den åberopade dödsattesten upplästes derefter, så lydande:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr *Per Engman*, boende i huset N:o 10 Stadssmedjegatan, afled derstädes den 24 Januari kl. 1 f. m. i en ålder af fylda 51 år. Dödsorsak, primär: Diabetes Mellitus + Parotitis. Sekundär: Septichæmi. Intygar härmed

Stockholm den 24 Januari 1880.

J. Rudberg.

Efter sålunda erhållen underrättelse om detta dödsfall beslöt Kammaren, uppå hemställan af Herr Talmannen, att till Kongl. Maj:t, jemlikt 28 § Riksdagsordningen, ingå med underdånig anmälan om den i anledning deraf inom Kammaren uppkomna ledighet.

§ 4.

Föredrogs Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof, och afgåfvos nu, i anledning af denna proposition, följande yttranden:

Herr Abraham Rundbäck: Sedan vi under en lång följd af år, sedan början af 1870-talet, hade en synnerligen vacker finansiel ställning, så att statens inkomster voro fullt tillräckliga för utgifternas bestridande och till och med under flera år lemnade mer eller mindre betydliga öfverskott, har under de senare åren ett motsatt förhållande inträdt med, att jag så må uttrycka mig, en kronisk statsbrist. Om det nu tjenade till något att beklaga, att vi under de feta åren icke följt Josefs råd till konung Farao att tillvarataga öfverskotten för att hafva något i behåll under de magra åren, skulle jag visserligen beklaga detta förhållande; men då ett dylikt beklagande nu icke kan medföra någon hjelp i förlägenheten, så vill jag icke orda derom. Jag öfvergår i stället till en grankning af såväl den närvarande finansiella ställningen enligt budgeten som de åtgärder, Herr Finansministern föreslagit för att få debet och kredit att gå ihop.

Ser jag då först efter, hvartill utgifterna äro upptagna för 1881, så finner jag, att de utgöra icke hvad Herr Finansministern uppgifvit, 74,710,000 kronor, utan rätteligen 75,210,000 kronor. Anledningen till uppkomsten af denna skilnad på en half million kronor är den, att Herr Finansministern begagnar en genväg eller, om jag så får säga, en list genom att bland Statskontorets disponibla tillgångar till annuiteter och räntor å statsskulden inberäkna ett belopp af 500,000 kronor, utgörande köpeskilling dels för veterinärinstitutets tomter och dels för försålda kronolägenheter, liksom dessa medel vore disponibla för det ändamålet, hvilket vi väl veta icke är förhållandet. Sålunda uppgå utgifterna rätteligen till en half million kronor mera än Herr Finansministern uppgifvit. Ser jag vidare efter, hvartill inkomsterna *enligt Statskontorets beräkning* uppgå, så finner jag, att de uppgå till en summa af

69,410,000 kronor. Drager jag nu denna inkomstsumma från den rigtigt beräknade utgiftsumman, så blir skilnaden, utgörande ett deficit i inkomsterna, 5,800,000 kronor.

För att tillintetgöra detta deficit begagnar Herr Finansministern flere utvägar. Först och främst söker han reducera bristen genom att beräkna högre inkomster på vissa poster än Statskontoret ansett sig kunna beräkna.

Sålunda föreslår Herr Finansministern, att tullmedlen skola beräknas till 26 i stället för 25 millioner kronor, eller med andra ord till ett med en million kronor ökadt belopp; äfvensom att bränvinstillverkningsmedlen för samma år skola upptagas, icke enligt Statskontorets beräkning till 14 millioner kronor, utan till 14,800,000 kronor. Genom ett sådant beräkningssätt nedbringar Herr Finansministern »deficit» från 5,800,000 kronor till 4 millioner kronor. För att betäcka denna brist föreslår Herr Finansministern vidare att af bankovinsten skola användas 1,300,000 kronor samt att de 500,000 kronor, jag nyss nämnde, utgörande köpeskillingar för försålda eller till försäljning afsedda statens egendomar, skola få anlitas. På detta sätt sjunka de 4 millionerna till 2,200,000; och denna återstod skall enligt Herr Finansministerns förslag fyllas genom beskattning, i hvilket afseende han föreslår dels en tilläggsbevillning för år 1881, beräknad till 1,600,000 kronor och dels en förhöjning å tobakstullen, hvaraf skulle uppstå en förhöjning i inkomsterna med 600,000 kronor. Genom dessa åtgärder och förslag får Herr Finansministern sålunda debet och kredit att gå ihop.

Underkastar jag nu dessa förslag en närmare granskning, så får jag till en början bekänna, att jag hvarken kan godkännande eller klandrande yttra mig rörande Herr Finansministerns beräkningar om förhöjda tullinkomster; ty det är för mig lika visst som för Herr Finansministern och hvar och en annan omöjligt att nu kunna förutspå, hurudana nästa års skörd och konjunkturer samt folkets deraf beroende konsumtionsförmåga kunna blifva. Men så mycket kan jag redan nu säga i afseende på denna punkt, att det icke synes mig öfverensstämmande med nödig försigtighet att upptaga en så oberäknelig inkomsttitel som tullmedlen till det högsta belopp, som rimligen kan ifrågasättas.

I afseende å Herr Finansministerns förslag att för fyllande af en del af statsbehofven använda 1,300,000 kronor af Riksbankens vinst för år 1879 har jag deremot ingen anmärkning att framställa. Ja, ehuru jag under föregående år varit med om att besluta, det halfva bankovinsten skulle reserveras för bankens räkning, så anser jag likväl, att man under sådana ekonomiska svårigheter som dem, mot hvilka man nu har att kämpa, skäligen skulle kunna använda mera än halfva bankovinsten för statens behof.

Vidare, hvad beträffar Herr Finansministerns förslag till ökad beskattning, så får jag säga, att jag icke allenast godkänner, utan till och med lofordar detsamma. Herr Finansministern har nemligen här iakttagit den, enligt min tanke riktiga principen att föreslå förhöjning både i afseende på den direkta och den indirekta beskattningen och har således frånträdt den af honom under förra året förfäktade grund-

satsen att endast höja den indirekta beskattningen. Likväl är jag, i afseende å artikeln *tobak*, tveksam, huruvida det ur finansiel synpunkt kan vara klokt att, då vi så nyligen som i fjor väsentligt höjt tullen derå, redan nu ytterligare höja tullen å denna artikel. Men om det ändamål, som Herr Finansministern med en sådan åtgärd vill vinna, derigenom kan ernås, erkänner jag villigt, att tobak är en vara, som framför andra är lämplig att blifva föremål för en förhöjd beskattning.

Om jag således gillar eller icke har något väsentligt att anmärka mot *dessa* Herr Finansministerns förslag, så kan jag deremot icke annat än på det bestämdaste reservera mig mot de öfriga förslag han framstält för att nedbringa statsbristen till noll. Härvid märka vi först beräkningen af bränvinstillverkningsafgiften, i hvilket afseende Herr Finansministern kommit till en summa, som är 800,000 kronor högre än den af Statskontoret beräknade. Under sista året uppgick bränvinstillverkningen endast till 13,750,000 kannor, således icke till fullt 14,000,000 kannor, oaktadt man i början af året brände högst betydligt i afvaktan på den skatteförhöjning, som sedan kom till stånd. Då nu härigenom varan blifvit fördyrad, så måste detta hafva till följd att konsumtionen minskas. Detta i förening med den omständigheten att svårigheten ökats för bränvinsbrännarne att erlägga den förhöjda skatten, måste sålunda påtagligen hafva till följd, att bränvinstillverkningen, som under senare åren varit i ständigt nedgående, icke kan för 1881 beräknas uppgå till mer än Statskontoret antagit eller 14,000,000 kannor.

Jag ber derföre att få fästa såväl Stats-Utskottets som Riksdagens uppmärksamhet på denna post, emedan vi i många år begått det felet att på papperet beräkna inkomsterna till större belopp än hvartill de i verkligheten uppgått. Och detta har gjort, att vi år från år fått dragas med statsbrist, hvilket är lika obehagligt för Regeringen som för Riksdagen.

Jag har likväl ännu mera skäl att reservera mig mot Herr Finansministerns sist framstälda förslag eller att till bestridande af de löpande utgifterna för året använda 500,000 kronor af köpeskillingen för försålda statsegendomar och det gamla veterinärinstitutets tomter. I detta hänseende är dock icke egentligen något *förslag* framstäldt af Herr Finansministern, utan han går i stället den genvägen att taga penningarne såsom en disponibel tillgång, drager dem från utgiftssumman och säger ingenting till Riksdagen härom. Han inskränker sig nemligen till att i den Kongl. propositionen yttra det han hoppas, att Kongl. Maj:t vill afstå från dessa medel, som han fått till sin disposition. Det är dock icke tvifvel om, att äfven Riksdagen har ett ord att säga i denna sak, enär berörda medel *icke* äro för Kongl. Maj:t disponibla till det ändamål Herr Finansministern nu afsett. Äfven i fjor framstälde Herr Finansministern samma förslag att använda denna summa för statsbehofvens fyllande, men då sade både Stats-Utskottet och Riksdagen dertill nej och detta på goda skäl. Jag föreställer mig också att, då dessa skäl ännu med oförminskad kraft qvarstå, Riksdagen icke skall frånträda sina förut uttalade åsigter och fattade beslut. Det finnes för öfrigt, mine herrar, icke något som skulle i mina ögon framställa den finansiella ställningen i ömkligare, beklagligare och

dystrare färger, än det förhållandet, att vi, efter att hafva under två tredjedels sekel åtnjutit en oafbruten fred, skulle vara nödsakade att till löpande utgifter tillgripa statens fastigheter samt använda köpeskillingen derför till fyllande af tillfälliga behof, eller, med andra ord, att beträda samma väg, som den man på sextonhundratalet följde för att skaffa medel till de ständiga krigens förande. Jag vill derför hoppas, att Riksdagen i år liksom i fjor skall härtill säga *nej*, äfvensom att Riksdagen icke skall vilja utöfver rimliga beloppet beräkna inkomsten af bränvinstillverkningen. Om detta mitt hopp förverkligas, så följer emellertid deraf, att beloppet af den statsbrist, som enligt Herr Finansministerns förslag skall fyllas genom ökad beskattning, kommer att växa från 2,200,000 kronor, såsom han antagit, till 3,500,000 kronor.

I afseende på budgeten vill jag icke vidare upptaga Kammarens tid, ehuru åtskilligt kunde vara att derom ytterligare säga.

Jag skall deremot öfvergå till ett annat ämne, hvilket hufvudsakligen föranledt mig att begära ordet, eller att något litet tala om den brist, för hvars betäckande vi otvifvelaktigt hafva att äfven vidtaga några preliminära åtgärder för år 1881, eller den brist, som härrör från Statskontorets skuld till Riksgäldskontoret för lemnad kassaförstärkning, hvilken skuld för närvarande uppgår till sexton och en half millioner. Vid slutet af sista riksdagen bemyndigades Riksgäldskontoret att upplägga ett obligationslån till erforderligt belopp, för att Riksgäldskontoret skulle blifva för tillfället godtgjordt för denna skuld. I kraft af detta bemyndigande har Riksgäldskontoret redan utsläppt nio millioner kronor i obligationer och förklarar, att de återstående sju och en half millionerna skola i mån af behof utgifvas under innevarande år. Sålunda kommer vid 1881 års början förenämnda skuld att uppgå med kapital och räntor till i rundt tal sjutton millioner. När denna fråga förevar vid sista riksdagen, tvistades åtskilligt derom, huruvida denna stora balans hos Statskontoret vore att betrakta blott såsom en kassabalans, beroende deraf att Statskontoret fick en del af sina inkomster senare än det hade att bestrida de deremot svarande utgifterna, eller om icke under denna stora balans dolde sig en statsbrist till större eller mindre belopp, föranledd t. ex. deraf, att vid förslagsanslagens användande man dragit större vexlar på dem, än Riksdagen förutsatt. Härom anser jag oss deremot nu icke behöfva tvista. Skulden, den må hafva uppstått af hvilka anledningar som helst, är nemligen nu ett faktum, liksom vår skyldighet att betala den är odisputabel. I afseende på denna betalningsskyldighet fattades vid sista riksdagen det beslut, att inom förloppet af sex år efter obligationernas utgifningsdag desamma skulle inlösas. När således vid 1881 års början utgifvits obligationer för 16 $^1/_2$ millioner, så skola dessa senast inom utgången af år 1886 vara inlösta. Meningen med detta beslut kan väl dock icke gerna vara att uppskjuta alla åtgärder för återbetalningen ända till *sista* året, utan meningen måste väl rimligtvis vara den att under loppet af hvarje af dessa år — deribland sålunda jemväl år 1881 — vidtaga för ändamålet erforderliga åtgärder. I sådant syfte yttrar sig också Stats-Utskottet i dess motivering, der det heter, att, derest icke statsöfverskott skulle uppstå, så skulle till obligationernas inlösen användas ökad beskattning, fördelad på viss lämplig tid, hvil-

ken tid sattes till sex år. Nu är det således fråga om, huru mycket som skulle anses böra af skulden betalas för år 1881. Såvidt jag kan se, bör den andel af skulden, som skall gäldas under detta år, icke kunna utgöra annat än $^1/_6$ af det hela, då skuldens hela betalningstid bestämts till 6 år. Under sådan förutsättning skulle således $^1/_6$ af 17 millioner, hvartill dessa skulder med ränta uppgår vid nämnda års början, utgöra ett belopp af 2,833,333: 33 + räntan för 1881 eller tillsammans 3,575,000 Kronor.

Rörande sättet att anskaffa medel för skuldens betalande har, såsom jag redan antydt, Stats-Utskottet i motiverna till sitt betänkande i fjor uttalat den åsigten, att för ändamålet borde användas möjligen uppstående öfverskott, men om sådana ej uppkomme eller förslå, skulle ökad beskattning dertill användas. Nu vet jag icke, att något öfverskott för år 1881 kan vara att påräkna och således återstår endast den andra utvägen, eller ökad beskattning. Enligt dessa förutsättningar hafva vi således ytterligare en skuld på 3 $^1/_2$ millioner att betäcka genom ökad beskattning, och om vi dertill lägga den brist i budgeten, som jag nyss beräknade till 3 $^1/_2$ millioner, så blefve således det belopp, som år 1881 skulle utgå genom ökad beskattning, ej mindre än 7 millioner kronor, för såvidt det nemligen icke genom besparingar å budgeten kan i någon mån nedbringas. Nu kan det ju emellertid vara möjligt att, sedan vi fått något bättre tid att tänka på saken, än vi hade i 1879 års riksdags sista timme, några nya lämpliga utvägar kunna finnas för att komma från någon del af den uppkomna bristen. Jag vill emellertid i detta hänseende icke nu framställa något förslag, utan har nu endast velat fästa uppmärksamheten på denna fråga och bringa den på tal redan i riksdagens början, på det att vi icke äfven i år måtte glömma den ända till slutet af riksdagen. Herr Finansministern har icke framstält några förslag rörande de åtgärder, som under år 1881 böra vidtagas för den ifrågavarande skuldens betalning; och jag klandrar honom icke derför, då omsorgen om rikets gäld tillhör Riksdagen allena. Men just derför har jag ansett mig skyldig att nu erinra Stats-Utskottet derom, på det att Utskottet måtte i år tidigare än i fjor bringa frågan på Riksdagens bord, så att vi icke såsom i våras nödgas behandla henne i skumrasket en söndagsafton, sedan 40 procent af Riksdagens medlemmar rest hem från riksdagen.

Det var, som sagdt, hufvudsakligen för att bringa denna fråga på tal, som jag begärde ordet, hvilket jag nu öfverlemnar åt andra.

Herr Hedlund: Jag anhåller få fästa Stats-Utskottes uppmärksamhet på ett par punkter i den Kongl. propositionen. Den första af dessa rör 4:de hufvudtiteln och afser det förslag till stat för Vermlands fältjägarecorps, som Chefen för Landtförsvarsdepartementet framlagt för Kongl. Maj:t och som Kongl. Maj:t nu framlägger till Riksdagens pröfning. Det är visserligen en detalj, men dock en sak, som i och för *systemets* bedömande synes mig vara af betydelse. I afseende å detta regemente, som nu skulle reduceras till corps, synes mig nemligen Regeringen hafva haft friare händer än åtminstone i afseende å de indelta regementena, att göra gällande grundsatser, hvilka kunnat vara vägledande för en arméorganisation för Sverige, hvartill ju Regeringen

sträfvar, och hvilka äfven representationen önskar, såvida rätt system kan uppställas.

Vid den ifrågavarande corpsens användning har, till följd deraf att truppen aflönas genom kontant betalning, utan att vara förlagd i garnison, mindre hänsyn behöft tagas till förhållanden, från hvilka det icke är så lätt att frigöra sig med afseende å garnisonsregementena eller den indelta armén. Här hade man t. ex. kunnat tillgodogöra sig den synpunkt, som både Regering och Riksdag visat sig hylla — den är dock icke min — att en arméorganisation bör grundas på stamtrupp och beväring. Vermlands fältjägarecorps kunde ju så organiseras, att den erbjöde en stam för en god del af Vermlands beväring i enlighet med de grunder, som Andra Kammaren för ett par riksdagar sedan för sin del gillade, ehuru de icke blefvo af Riksdagen antagna. Men i förslaget nämnes ej ett ord om, att corpsen skulle kunna äfven användas till stam för ortens beväringsmanskap.

Af den uppgjorda nya staten framgår, att corpsens till 500 man reducerade manskap kan åstadkommas för den billiga afgiften af 65 kronor i årlig lön till hvarje man utom 10 kronor i inqvarteringspenningar. Man förebrådde det af landtmannapartiet framlagda förslaget till arméorganisationen, att det beredde allt för ringa ersättning åt stamtruppen. Denna ersättning var dock beräknad till 900 kronor för 6 års tjenstgöring, under det man här ansett folk kunna anskaffas för den ringa summa jag nyss nämnde.

Men huru ställer sig i denna stat manskapets underhåll i förhållande till kostnaderna för befälet? En öfverstelöjtnant och corpschef skulle kosta 7,970 kronor, motsvarande nära fjerdedelen af aflöningen för allt manskapet. Tio af corpsens officerare skulle tillsammans uppbära lika mycket som det belopp, hvartill hela corpsens aflöning uppgår. Granskar jag närmare dessa aflöningsförhållanden, möter man — för att nu icke beskyllas för ovilja mot det rent militära elementet — en regementspastor, som skulle uppbära för tjenstgöring under förslagsvis 60 dagar en aflöning af 980 kronor. Om denne regementspastor under sagda tid predikade hvarje söndag, blefve det högst 10 söndagar. Efter en beräkning af tio kronor för hvarje predikan, hvartill en sådan i allmänhet uppskattas (prester emellan lärer priset stundom ej vara mer än 5 kronor) skulle aflöningen icke uppgå till mer än 100 kronor.

Vidare förekommer en regementsläkare med sextio dagars tjenstgöring och med biträde af en andre bataljonsläkare. På garnisonsorter, der regementsläkaren har sig anförtrodd och är pligtig att upprätthålla läkarevården vid regementet under hela året, är det i sin ordning att han åtnjuter full och god årslön. Men här föreslår man att gifva regementsläkaren för en tjenstgöringstid af endast 2 månader 3,040 och bataljonsläkaren 1,020 kronor i lön, och det kunde hända, såsom erfarenheten lärt, att bataljonsläkaren blefve den, som komme att sköta tjensten och regementsläkaren toge lönen. Det synes mig, att sådana anordningar icke gå i den rigtning, hvartill vi böra sträfva i fråga om en ny arméorganisation. Då det nu erbjudna tillfället att gå i den rätta rigtningen icke blifvit uppmärksammadt, har jag ej kunnat undertrycka den känsla af bekymmer och bedröfvelse, som under sådana förhållanden måste uppstå hos dem, som upprigtigt önska

ett bättre ordnadt försvar för vårt land. Jag vill lägga Stats-Utskottet på hjertat dessa för mig upprörande omständigheter och hoppas, att Utskottet skall gifva åt förslaget en behandling, som icke blott reducerar dessa öfverdrifna kostnader för befälet, utan äfven gifver en anvisning om den väg, hvarpå man bör framgå mot det sökta målet.

Det vore åtskilligt annat att orda om på denna fjerde hufvudtitel, men jag sysselsätter mig icke gerna med småsaker, utan hellre med sådana af mera principiel betydelse, och öfvergår då till femte hufvudtiteln, i fråga om anslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Härtill begäres fortfarande ett anslag af en million, men jag har icke i Kongl. Maj:ts proposition kunnat upptäcka något yttrande, som antyder, hvilka slags nybyggnader det är fråga om att utföra. Vi veta, att Regeringen nedsatt en komité, som hade till ändamål att yttra sig om, hvilka fartygs-certer voro de för vårt land lämpligaste, — en uppgift, som man eljest trott åligga Sjöförsvarsdepartementet sjelft — och derigenom kan möjligen förklaras, att man nu begärt penningar till flottans nybyggnad utan att närmare uppgifva, hvartill de skola användas. Jag skall dock här be att få erinra Kammarens ledamöter om de yttranden, som fäldes från stockholmsbänken vid förra riksdagen af den vördnadsvärde fackman, hvilkens bild icke längre möter våra blickar. Hvad han yttrade kan jag väl anföra, ty han uttalade det såväl här som i enskild skriftvexling. Hans ord voro uttryck för hans djupa bedröfvelse och grämelse öfver den rigtning, — den för vårt lands sjelfständighet farliga rigtning, — hvari han ansåg byggandet af fartyg efter »Blendas» cert gick, nemligen fartyg med stark bestyckning, men med ett äggskal till lavett. Han visade, huru lätt ett sådant fartygs sidor genomskjutas icke blott af kanon-, utan till och med af infanterield, och att, när en så svag byggnad skall uppbära en så tung kanon, densamma icke kan ega synnerligt värde för landets sjöförsvar. Icke allenast på grund af denna fackmans auktoritet, utan äfven på grund af det sunda omdöme, hvartill vi icke-fackmän med afseende på militära saker måste vädja, synes oss denna anmärkning icke kunna jäfvas. Jag föreställer mig således, att Stats-Utskottet, innan det beviljar detta anslag, söker från Regeringen inhemta närmare kännedom om det sätt, hvarpå de begärda medlen må vara afsedda att till vårt sjöförsvars betryggande användas.

Om det tillåtes mig, vill jag yttra en mening om huru detta borde ske och i hvad rigtning utvecklingen af vårt sjöförsvar borde gå. Det är min- och torpedovapnen som i våra dagar torde erbjuda den enda effektiva motståndskraften mot de starka pansarskeppen. Det lärer väl fördenskull vara på *dessa* vapen vi böra i första rummet nedlägga våra medel till sjöförsvaret. Om jag icke misstager mig, kostar byggandet af en torpedobåt från 20,000 till 100,000 kronor, således i medeltal 50,000 kronor. För fem millioner skulle man alltså kunna bygga 100 sådana båtar och hafva en svärm af dessa getingar inom våra skär till försvar mot de pansarfartyg, som vågade sig dit, en motståndskraft, som väl vore vida starkare än de äggskal, hvarom jag nyss talat. Jag har endast velat fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet på dessa omständigheter till den kraft och verkan det kan hafva, men vill likväl i afseende på den siste ärade talarens finansiella yttranden,

nämna, att jag i likhet med honom delar den åsigt, att det är alldeles omöjligt att på förhand uppgöra några kalkyler, som leda till någon full och verklig klarhet i fråga om statsverkets inkomster af tull- och bränvinsmedlen för ett kommande år, emedan de bero på väder, vind, skörd och andra oberäkneliga omständigheter. Hvad jag emot Herr Finansministern skulle vilja anmärka är således, att han räknat i hundratusental, der man endast kan räkna i millioner. Vi hafva i det fallet erfarenhet från den tid, då tullinkomsterna uppgingo till 13 millioner mer än som var beräknadt, och man kan sålunda icke taga in på så små siffror, som här äro i fråga. Men hvad jag deremot tror, att vi med någon större visshet beräkna, äro statsinkomsterna för *innevarande* år, eller 1880, deribland i första rummet tullinkomsterna nog skola komma att rätt betydligt öfverstiga beräkningarna. Likartadt föreställer jag mig förhållandet med bränvinstillverkningen, emedan denna under början af förlidet år, i afbidan på bränvinsskattens höjning, starkt forcerades, men åter under årets slut betydligt aftog. Förråden torde dock genom vårt lands olyckliga konsumtionskraft på detta område snart vara upprymda, hvarföre antagligt är, att tillverkningen af denna vara under 1880 kommer att taga större dimensioner, ett förhållande, som visserligen är för statskassan fördelaktigt, men i öfrigt ingalunda att glädja sig åt. För min del yttrar jag detta icke för att jäfva de argument, som den föregående talaren anfört angående statsutgifterna och nödvändigheten af sparsamhet, men för att i någon mån möta en annan sträfvan, nemligen till uppdrifvande af skatterna, hvilken gjorde sig under förra riksdagen starkt gällande. Man anförde nemligen då huru som det vore alldeles nödvändigt att för statsbristens fyllande pålägga nya skattebördor; det vore alldeles gifvet, försäkrades det, att tullmedlen för 1879 omöjligt skulle kunna uppgå till beräknadt belopp. Erfarenheten har dock visat, att de uppgått till $2\frac{1}{2}$ millioner *mera* än beräknadt varit. Erfarenheten har dock på samma gång ådagalagt, att statsverkets *utgifter* under samma år äfven varit större än som beräknats, nemligen i afseende å förslagsanslagen. I detta afseende skulle jag äfven vilja fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet på, att man måste taga frågan om förslagsanslagen i noga öfvervägande. Det är nemligen händelsen, att på ett och annat område kostnaderna blifvit långt större än förut, efter det anslagen blifvit gjorda till förslagsanslag.

Chefen för Sjöförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet, Friherre von Otter: Jag har anledning att tro, att den del af den siste ärade talarens yttrande, som angick den summa, hvilken i Kongl. Maj:ts proposition förekommer såsom afsedd till flottans nybyggnad och underhåll, berott på en missuppfattning, i så måtto att här icke är fråga om något *nytt* anslag, utan endast om en ny uppställning af ett gammalt sådant. Den här ifrågavarande posten gäller flottans nybyggnad och underhåll, deraf visserligen 162,000 kronor äro afsedda till nybyggnad, men har under de senare åren helt och hållet måst användas till *underhållet*, och således tror jag det icke vara möjligt att minska i fråga varande anslag. Hvarföre denna post alls förekommer i Kongl. Maj:ts proposition har sin grund i en framställning från Riksdagen

gående ut derpå, att få vissa utgifter, som bestridas af anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, uppförda under särskilda titlar, och med anledning deraf har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, att bland dessa utgifter, den för polisbevakning i Karlskrona, skulle i riksstaten upptagas särskildt under detta anslag.

Herr Axell: Af Kongl. Maj:ts föreliggande proposition framgår, att bristen från 1878, med afräkning af 1879 års öfverskott och besparingar på indelta arméns vapenöfningsanslag uppgår till 1,550,000 kronor. För fyllande häraf äfvensom för beredande af låneunderstöd för Hjelmarens sänkning och tillgång till i någon mån ökade utgifter, föreslår nu Kongl. Maj:ts regering icke blott att de skatteförhöjningar, som vid förra årets riksdag beslutades, fortfarande måtte utgå, utan äfven att en ytterligare skall tillkomma genom höjd tobakstull. Jag förmodar, att hvar och en i denna Kammare är villig att medgifva, att den allmänna bevillningen nu utgår efter högst obillig grund, hvadan denna obillighet tydligen måste än mer förökas genom den föreslagna tilläggsbevillningen af femtio procent. Och dock utgår den allmänna bevillningen åtminstone i någon mån proportionerad efter de skattdragandes förmåga att bära bördorna, hvilket deremot icke alls är förhållandet med konsumtionsskatterna och således ej heller med nu föreslagna höjningar af dessa. Önskligast hade tvifvelsutan varit, om Kongl. Maj:ts regering kunnat utfinna något medel att så begränsa utgifterna, att vi kunnat reda oss dessa höjningar förutan. Jag är den förste att villigt medgifva, det stora svårigheter härför måste möta, i synnerhet om man med all makt söker hålla på det bestående. Men jag vågar också uttrycka den mening, att, om vi beslutade oss för åtskilliga reformer, bland annat i fråga om organisationen af våra allmänna elementarläroverk, åtminstone några besparingar kunde vinnas, på samma gång man erhölle en bättre valuta för kostnaderna.

Emellertid lärer väl Riksdagen icke nu kunna minska utgifterna i någon nämnvärd mån, isynnerhet som en och annan motionär torde komma att med framgång vända sig till Riksdagen i fråga om åtskilliga belopp. Deremot står det i Bevillnings-Utskottets och Kammarens fria skön att låta oss undkomma skatteförhöjningar genom en helt annan åtgärd, nemligen genom att egna inkomstsidan en allvarlig granskning. Jag bortser visserligen icke från svårigheten att mer än ett år på förhand beräkna sådana statens inkomster, såsom tull- och bränvinsmedel, hvilka helt och hållet bero af landets konsumtionsförmåga under ett kommande år. Man kan i detta fall med bästa vilja räkna för högt, såsom år 1878 utvisar, men man kan också räkna för lågt, såsom jag i strid mot en föregående talare tror nu hafva skett. Hvarje affärsman vet med all den sannolikhet som inom detta område är möjlig att vi nu gå tillmötes en följd af goda år, särskildt för vår industri. Trä- och jernprisen hafva stigit 50 proc. från föregående år; denna stegring motsvarar ungefär 40 à 50 millioner, hvarmed landets konsumtionsförmåga kommer att ökas. Under åren 1870—1874 stego tullinkomsterna från 16 millioner till respektive 19 millioner, 19,4, 24 och 29 millioner; vi hafva att på goda grunder vänta en

dylik stegring under nu kommande år. Äfven öfriga statens inkomstkällor, såsom jernvägstrafikmedlen, skogsmedlen, post- och telegrafmedlen, skola tvifvelsutan lemna bättre resultat än beräknadt är. Jag har visserligen för min del ingenting emot, att beräkningarne hållas betydligt lägre än konjunkturen må gifva anledning till, men att utan ögonskenlig nödvändighet pålägga folket extra skatter, som måhända och sannolikt icke skola behöfvas, derom vill jag icke vara med. Allra minst finner jag det vara fullt förenligt med svenska Riksdagens värdighet, att, med en riksbudget på 74,700,000 kronor, af hvilka cirka 60 millioner erhållas genom inkomsttitlar, som år från annat kunna variera med ända till 10 millioner, då utkräfva en så liten summa som 600,000 kronor genom att pålägga en särskild konsumtionsskatt.

För det fall att de åsigter, jag nu uttalat, skulle vinna anklang inom det ärade Bevillnings-Utskottet, vågar jag redan nu framhålla såsom min mening, att vi i främsta rummet böra söka undvika den tullförhöjning, som är en nyhet för i år, nemligen ytterligare höjande af tobakstullen och derefter, för så vidt något vidare kan ernås, borttaga den förhöjning i tullen å kaffe, socker och tobak, som i fjor beslutades. Det är visserligen sant, såsom den förste ärade talaren framhöll, att vi behöfva förstärka statsverkets grundfond; likaledes vore det både nödigt och nyttigt, att vi under de goda tiderna bildade en reservfond för kommande dåliga år, men icke böra vi väl för detta ändamål tillgripa den utväg att låta extra tillfälliga bevillningar, hvilka nödtvång och statsbrist aftvingat oss, fortfarande utgå under tider, då vi hafva att emotse öfverskott dem förutan.

Ännu en annan förhöjning af allmänhetens utgifter bebådar Chefen för Finansdepartementet å sidan 32 af bil. N:o 6 b till nu föreliggande Kongl. Maj:ts proposition, der den mycket omtalade förhöjningen af telegramportot finnes omordad. Då jag icke har mig bekant, huruvida denna fråga kommer att underställas Riksdagens pröfning, anser jag mig blott fylla en pligt både mot mina kommittenter och mig sjelf, då jag här anmäler mina starka tvifvelsmål om åtgärdens lämplighet. Min åsigt är i korthet den, att hvarje ändring i telegramportot, som innebär en höjning af detsamma, skall visa sig leda till minskande af Telegrafverkets inkomster, på samma gång den motverkar handelns och samfärdselns förkofran. Huru stor tillit man må hysa till Telegrafstyrelsens sakkännedom, är man dock berättigad att mot densamma ställa den korresponderande allmänhetens personliga erfarenhet och denna erfarenhet leder enligt mitt förmenande till helt motsatt resultat. En öfvergång till ordsystemet må visserligen vara ändamålsenlig och lämplig, men denna skulle väl kunna ega rum, utan att man på samma gång genomdrifver en stor förhöjning af telegramportot. Om t. ex. Kongl. Maj:t ville besluta sig för en sådan förändring af telegramportot, att 20 ord taxerades till omkring 1 krona 50 öre, 15 ord till 1 krona och 10 ord till 50 à 75 öre, så tror jag, att en sådan åtgärd skulle af allmänheten helsas med tillfredsställelse samt öka telegramvexlingen och Telegrafverkets inkomster. Men om Kongl. Maj:t kommer att bestämma sig för den ändring i telegramportot, att 20 ord skola kosta 1 krona 50 öre, 15 ord 1 krona 25 öre och 10 ord 1 krona,

då lider det näppeligen något tvifvel, att både allmänheten och Telegrafverket sjelf skola hafva att deröfver sig beklaga.

Å sidan 117, bil. N:o 5 b till den Kongl. propositionen, uttalar Herr Civilministern sin förhoppning, att den mindre styrka om 75 man, som ännu finnes förlagd i Sundsvall, oförtöfvadt torde kunna indragas, och deruti hafva Statsrådets öfriga ledamöter instämt. Ingen kan lifligare än jag dela en dylik förhoppning, — dock under en förutsättning, nemligen att Civilministern och Statsrådets öfriga ledamöter utfunnit något annat, verksamt och betryggande sätt för att skaffa sina och allmänna ordningens organer auktoritet vid tillfällen, då allmän strejk utbryter i ett sådant distrikt som Sundsvalls. Då jag icke har anmält någon interpellation, vågar jag icke nu utbedja mig någon upplysning om Regeringens afsigter härutinnan. Det torde emellertid icke vara obekant för Kammaren, att den, som i främsta rummet bär ansvaret för att lag och ordning vidmakthållas inom vårt län, enträget påyrkat, att åtminstone *någon* kommendering förlades till Sundsvall eller dess omnejd. I samma syfte hafva äfven ortens exportörer ingifvit en underdånig ansökning, förordad af Sundsvalls magistrat och stadsfullmäktige. Under sådana förhållanden kan jag icke antaga, att Kongl. Maj:ts regering förbiser vådan af att lemna auktoriteterna uti ifrågavarande provins utan allt stöd af väpnad styrka. Nu blef under strejken knappast något annat våld begånget, än det, som kan sägas hafva varit nödvändigt för strejkens egen framgång; huru lagstridigt och upprörande än detta varit, hade det dock ur de strejkandes synpunkt ett visst berättigande. Men hvar man i våra bygder vet, att lika lätt som det lyckades ledarne att hålla strejken inom en strejks gränser, så länge underhandlingarne med arbetsgifvarne pågingo, lika snabbt var dessa ledares i viss mening helsosamma inflytande bortblåst, då underhandlingarne hade strandat. Jag hyser det allra största förtroende till den norrländske sågverksarbetaren, ty jag vet honom i allmänhet stå på ett högre trappsteg än de fleste i hans ställning, men när lidelserna äro uppdrifna och de ansträngningar och de förluster, som en strejk medför, visat sig fruktlösa, får man icke vänta allt för mycket jemnmod af flere tusentals arbetare, som gjort sig solidariska med hvarandra. *Ett* är säkert: hade icke länet haft en sådan höfding och hade icke militärstyrka funnits på platsen, så hade strejken sannolikt ledt till oberäkneliga följder. Strejker skola aldrig kunna undvikas; hvarken staten eller den enskilde förmår att förhindra sådana. Men jag håller före, att det är statens oafvisliga pligt att tillse, att äfven de, som strejka, icke obehindradt öfverskrida lag och ordning, samt att denna tillsyn måste vara en *föregående* och icke komma *efteråt*. Detta torde nu måhända kunna vinnas äfven på annat sätt än medelst bibehållande af den till Sundsvall förlagda kommenderingen; en utväg synes mig den vara att ändra Medelpads båtsmanshåll till soldatrotar. Huru nu än Regeringen må hafva tänkt sig saken ordnad, vågar jag å egna och mina kommittenters vägnar uttala den förhoppning, att den tagit alla hithörande omständigheter i öfvervägande, bland annat den att telegraf- och jernvägsförbindelser vid ett annat tillfälle lätt kunna blifva afskurna.

Då den förre Ecklesiastikministern lemnade sin plats för yngre, väl förfarna krafter, begynte de, som nitälska för reformer i undervisningsväsendet, att hoppas, det de nyare åsigterna i denna fråga skulle tränga sig fram till Konungens rådsbord. Visserligen har ej synnerligen lång tid sedan dess förflutit, men af vissa tecken hafva vi dock med oro sett, att våra förhoppningar kanhända icke skola förverkligas. Åtminstone trodde vi oss kunna förvänta, att sådana stadganden, som tillkommit i uppenbar strid med Riksdagens uttalade önskan och komitéers sakkunniga utlåtanden, genom den nye Ecklesiastikministerns åtgörande skulle undanrödjas. Jag syftar härmed bland annat på det stadgande, enligt hvilket all undervisning i naturlära för närvarande är förbjuden i båda latinliniernas öfre klasser. Men icke ens åt en sådan ändring har Herr Ecklesiastikministern ännu velat gifva sitt understöd. Jag har med största sorgfällighet genomgått Herr Statsrådets uttalanden till statsverkspropositionens protokoll, men icke kunnat finna mer än ett enda ställe, som möjligen kan lända till någon upplysning om den nye Ecklesiastikministerns ställning till den åsigt, som förmenar, att med vårt elementära undervisningsväsende icke allt är så väl beställdt som det kunde och borde vara. På sidan 25, bil. n:o 7 yttrar nemligen Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet följande: »Att behofvet af extra lärare vid de allmänna läroverken skulle för framtiden komma att minskas, är icke sannolikt, så framt ej flere ordinarie lärare anställas eller förändrade bestämmelser rörande dessa läroverk skulle komma att i detta hänseende utöfva någon väsentlig inverkan». Det vill synas som Herr Statsrådet ansett båda dessa möjligheter, således äfven den senare, att förändrade bestämmelser rörande allmänna läroverken skulle blifva utfärdade, såsom allt annat än sannolik. Jag tillåter mig uttala min upprigtiga ledsnad, om så vore fallet. Enligt min öfvertygelse är det just åt allmänna undervisningsväsendets ombildning och förbättrande, som Sveriges statsmän såväl inom Regeringen som Riksdagen borde egna sina bästa krafter nu, då skattefrågorna hvila hos en skattekomité. Allmänhetens intresse har sedan många år onekligen varit absorberadt af omsorgerna om arméorganisation och skattejemkning, men må vi ej derföre bedraga oss sjelfva. Allmänna omdömet öfver undervisningen vid våra elementarläroverk går ovilkorligen i den rigtningen, att endast medellöshet, i förening med den omständigheten, att staten fordrar ett visst mått af delaktighet af denna eller likartad undervisning för tillträde till statens embeten, kan tvinga föräldrarne att skicka sina söner till statens elementarläroverk. Släpp lös detta; höj terminsafgifterna åtminstone i de högre klasserna, fordra ingen latinskrifning för studentexamen, ingen yttermera latin än skolans för juridiska och medicinska examen, och vi skola se lärjungarne rusa ut från våra statsskolor, till andra, der de kunna få lära mera för lifvet och mindre för skolan.

Jag vill ej missbruka Kammarens välvilliga uppmärksamhet genom att vid detta tillfälle ens häntyda på, hvilken ofantlig skilnad det är mellan den undervisning, som för närvarande meddelas i våra elementarläroverk, och den, som jag hoppas att framtiden en gång måtte blifva lycklig nog att förverkliga. Jag har blott nu velat gifva uttryck åt

den djupa misstämning, jag och tvifvelsutan många med mig liktänkande erfara, då vi tycka oss finna anledning till fruktan att vi icke hos den nuvarande Chefen för Ecklesiastikdepartementet kunna räkna på det initiativ och den medverkan, som inom Regeringen vore så väl behöflig för genomförande af nödiga reformer i undervisningsväsendet.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad, hvarefter den nu föredragna Kongl. propositionen hänvisades till Stats-Utskottet, dit de i anledning af densamma afgifna yttranden skulle medfölja.

§ 5.

Skedde föredragning af de på Kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades:

Grefve *C. M. Björnstjernas* motioner, N:o 1 till Banko-Utskottet och N:o 2 till Bevillnings-Utskottet;

Herr *L. Torpadies* motion, N:o 3, till Lag-Utskottet;

Herr *G. Nordenskjölds* motion, N:o 4, till Stats-Utskottet;

Herr *N. J. Boströms* motion, N:o 5, till Beredningens-Utskottet;

Herr *C. G. Casparssons* motion, N:o 6, till Stats-Utskottet;

Herr *Anders Bengtssons* motioner, N:is 7 och 8, till Lag-Utskottet;

Herr *C. G. Otterborgs* motioner, N:is 9 och 10, till Lag-Utskottet;

Herr *A. W. Wigardts* motioner, N:o 11 till Lag-Utskottet och N:o 12 till Stats-Utskottet; samt

Herr *E. G. Burmans* motion, N:o 13, till Bevillnings-Utskottet.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarne den till Kammaren inkomna berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdags sammanträde sig tilldragit.

§ 7.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Riksdagens år 1879 församlade revisorers berättelser:

1:o angående verkställd granskning af Statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1877, jemte de i anledning af samma berättelse infordrade och till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtanden; och

2:o angående granskning af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

Äfvenledes föredrogs samt hänvisades till Banko-Utskottet samma revisorers berättelse angående Riksbanken.

§ 8.

Till Lag-Utskottet hänvisades Justitie-ombudsmannens vid innevarande riksmöte afgifna embetsberättelse samt Tryckfrihetskomiténs berättelse.

§ 9.

Följande nya motioner anmäldes, nemligen af:

Herr *Olof Andersson*, N:o 14, angående ändring i Kongl. Förordningen den 20 Juli 1861 om mantals- och skattskrifningars förrättande;

Herr *Johan Andersson* i Tenhult:

N:o 15, angående sammanslagning af länsmansbefattningen å Visingsö med annan dylik befattning; och

N:o 16, angående förstärkning af Riksbankens grundfond;

Herr *Jonas Jonasson* i Gullaboås, N:o 17, om underdånig framställning angående inställande af vapenöfningarne för andra klassens beväring under innevarande och nästa år;

Herr *E. Westin*, N:o 18, med förslag till förändring i Kongl. Förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning;

Herr *Isac Asklöf*, N:o 19, angående afskrifning af grundskatterna och indelningsverket;

Herr *C. G. Hammarskjöld*, N:o 20, om anslag till Upsala botaniska trädgård och botaniska museum;

Herr *J. O. Boström*, N:o 21, angående bidrag af statsmedel för aflönande af biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt lärare och lärarinnor vid mindre skolor;

Herr *S. Wieselgren*, N:o 22, angående ändring af 30 § Regeringsformen;

Herr *P. A. Hellgrén*, N:o 23, angående förhöjning af det utaf Kongl. Maj:t för nästa år äskade belopp till anläggning af väg från Sorsele kyrka till Strycksele by jemte sidoväg från Lycksele öfver Ulriksdal, Carlsgård och Husbandliden till Ruskträsk i Vesterbottens län;

Herr *J. P. Nilsson:*

N:o 24, med förslag till ändring af 11 § i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet, sådan denna § lyder i Kongl. Kungörelsen den 8 September 1868; och

N:o 25 om skyldighet för utländsk man att vid talens anställande inför svensk myndighet mot svensk man ställa borgen för kostnad och skada;

Herr *V. Ekenman*, N:o 26, med förslag till förändrad lydelse af 4 § 1 mom. Skiftesstadgan;

Herr *A. W. Wigardt*, N:o 27, angående lönetillskott åt vissa komministrar;

Herr *August Peterson*, N:o 28, om stadganden rörande sättet för indrifning af delegares i brandstodsbolag å landet brandstodsbidrag; samt

Herr *C. A. Larsson*, N:o 29, om utredning rörande statsbristen; i sammanhang hvarmed motionären föreslog tillsättande af ett Särskildt Utskott för denna frågas behandling.

Samtliga härofvan omförmälda motioner blefvo, hvar efter annan, bordlagda.

Likaledes bordlades Herr C. A. Larssons förslag om tillsättande af ett Särskildt Utskott.

§ 10.

Herr *C. G. Casparsson* erhöll ledighet från riksdagsgöromålen under 8 dagar från och med den 26 i denna månad.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

dels de i detta sammanträde, enligt § 2 härofvan, till Kammaren aflemnade Kongl. Propositioner, äfvensom den i samma § omförmälda nådiga skrifvelse;

dels ock Stats-Utskottets denna dag inkomna memorial N:o 1, med den till innevarande Riksdag och Fullmäktige i Riksgäldskontoret afgifna berättelse.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, äfvensom uppsatt förslag till underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om den genom Herr P. Engmans frånfälle inom Kammaren yppade ledighet.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $^1/_2$ 1 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.